

Yttrande den 12 februari 2014

Plan Sverige

Utrikesdepartementet

Remissvar

Avseende regerings skrivelse 2013/14: Biståndspolitisk plattform

Sammanfattning

Plan Sverige välkomnar att regeringen, genom den Biståndspolitiska plattformen, ämnar skapa tydligare riktlinjer för svenskt bistånd. Vi välkomnar särskilt att styrdokumentet tar sin utgångspunkt i ett rättighetsperspektiv och samstämmighetspolitiken. Då den Biståndspolitiska plattformen syftar till att redogöra för de principer och värderingar som ska vägleda svenskt bistånd, ser Plan Sverige dock med särskilt allvar på avsaknaden av **tydliga riktlinjer för inkorporering av barns rättigheter inom svenskt utvecklingssamarbete**. Det är av största vikt att det i dokumentet tydliggörs att utvecklingssamarbetet skall genomsyras av ett barnrättsperspektiv med utgångspunkt i Barnkonventionen, väglett av Barnrättskommitténs slutsatser (Concluding Observations). Det behöver förtydligas att barn är rättighetsbärare och aktörer för utveckling, inte endast individer i särskilt behov av skydd, och att det följaktligen är en prioritet att försäkra meningsfulla former för barn och ungas deltagande.

Plan Sverige föreslår att;

- Barnkonventionens funktion som ramverk för det svenska utvecklingssamarbetet slås fast
- Barns rättigheter inkorporeras som ett eget resultatområde under delmål 1
- Ett barnrättsperspektiv och de fyra barnrättsprinciperna genomsyrar Biståndsplattformen

Behovet av ett barnrättsperspektiv

Redan som en av initiativtagarna till FN:s barnkonvention har Sverige varit ledande aktör och visat ett starkt engagemang för barns rättigheter, såväl internationellt som i Sverige. Sverige har genom nationella och internationella åtaganden förbundit sig att respektera, skydda och uppfylla barns rättigheter inom samtliga politikområden. Enligt Regeringsformen kap 1§2 ska det allmänna verka för att barns rätt tas tillvara, vilket tolkas i ljuset av FN:s Barnkonvention. I regeringens barnrättspolitik fastställs att barns rättigheter och intressen ska genomsyra all politik och alla verksamheter som berör barn, inklusive biståndspolitiken. Som

Yttrande den 12 februari 2014

Barnrättsutvärderingen¹ visar kräver detta att barnrättsperspektivet konkretiseras och uttolkas i centrala styrdokument, så att barns situation och intressen särskilt synliggörs och följs upp. Vi utgår från att detta skall gälla även för den Biståndspolitiska plattformen.

Genom att ratificera Barnkonventionen har Sverige åtagit sig att verka för respekt och främjande av barns rättigheter internationellt.² Som bekant erinrar FN:s barnrättskommitté givarländerna att utgå från Barnkonventionen som ett ramverk för internationellt utvecklingssamarbete. Genom kunskap, informations- och teknologiöverföring liksom öronmärka medel bidra därmed biståndsgivande länder till implementeringen av barns rättigheter enligt konventionen i andra länder.³ Trots att barnkonventionen nu är 25 år gammal har Sverige ännu inte tagit de mått och steg som är nödvändiga för att också den svenska biståndspolitiken genomsyras av barnkonventionen som grundläggande ramverk. I och med utvecklingen av den biståndspolitiska plattformen finns en unik möjlighet att slutligen fastslå att barnkonventionen också är vägledande i det svenska biståndet.

Plan Sverige föreslår därför att det förtydligas att **de fyra grundläggande barnrättsprinciperna**; barnets bästa, förbud mot diskriminering, barns rätt att få komma till tals samt barns rätt till liv och utveckling genomsyrar svenskt utvecklingssamarbete. I förlängningen behövs ett tematiskt styrdokument för barns rättigheter, där betydelsen av barnrättsprinciperna inom utvecklingssamarbete tydligt tolkas och beskrivs med utgångspunkt i Barnkonventionen och Barnrättskommitténs ”Concluding Observations”. Den Biståndspolitiska plattformen bör därför tydligt staka ut **barns rättigheter som tematisk prioritering**. Erfarenheten visar att om barn inte uppmärksammas särskilt, beaktas inte deras rättigheter. Biståndsplattformens föreslagna mål kan inte uppnås om inte barns rättigheter beaktas och barn är delaktiga i utvecklingsarbete. Barn och unga utgör över hälften av världens befolkning. Trots gruppens omfattning fångas barn och ungas intressen, åsikter och förslag sällan upp i utformandet av utvecklingsstrategier och samarbeten. Även inom demokratiska styrelseskick saknas ofta former för deltagande för individer under myndighetsålder. Ett avgörande hinder är att barn inte erkänns som rättighetssubjekt, vilket kräver insatser för attitydförändring.

Barn är också särskilt utsatta för våld, katastrofer och fattigdomens konsekvenser. Även insatser som inte är riktade särskilt mot att stärka barns rättigheter måste därför särskilt beakta konsekvenserna för barn.

I det följande presenteras Plan Sveriges förslag för hur barnrättsperspektivet tydligare kan integreras i den Biståndspolitiska plattformens olika delar.

---

¹ 2011:1 Supporting Child Rights

² Artikel 4 FN:s barnkonvention

³ General Comment No. 5 para. 7

Yttrande den 12 februari 2014

3.2 Grundläggande värderingar i svenskt bistånd

Det är positivt att förslaget utgår från en samlad analys av situationen för demokrati och mänskliga rättigheter. En sådan analys bör beakta de observationer som gjorts av granskningsorgan för de mänskliga rättigheterna såsom Barnrättskommittén och Rådet för mänskliga rättigheter om landet ifråga. **Plan Sverige föreslår därför att det i stycke 3.2.1 läggs till att: *Rekommendationer och observationer av FN:s granskningsorgan beaktas inom en samlad analys av situationen för demokrati och mänskliga rättigheter vidutvecklandet av landstrategier och MR-dialoger.***

Plan Sverige ser mycket positivt på att regeringens förslag utgår från den fattiga och förtryckta människans perspektiv och egenrätt att utforma utvecklingsstrategier genom exempelvis konsultationer. **Barns rätt att komma till tals kräver aktiva och barnanpassade åtgärder** för att inkludera barn i beslutsfattande så som framtagande av utvecklingsstrategier, då barns möjligheter att framföra sin åsikt är mer begränsade än vuxnas. Som regeringen nämner skiljer sig barns berättelser från vuxnas och även sinsemellan beroende på barnets livssituation. Ett barns perspektiv är det barnets verklighet och en förståelse för detta behöver ligga till grund för insatser. Barns upplevelser av biståndsinsatser och dess resultat är den tydligaste indikatorn på huruvida insatsen förbättrat barnets situation. **Plan Sverige föreslår därför att det i stycke 3.2.2 läggs till att: *Svenskt utvecklingssamarbete ska vidta aktiva åtgärder för att främja barns deltagande i beslutsfattande och ansvarsutkrävande både av svenska och nationella utvecklingsstrategier.***

Delmål 1: Stärkt demokrati och jämställdhet, ökad respekt för MR och frihet från förtryck

Plan Sverige ser positivt på att förslaget lyfter fram mänskliga rättigheter som ett delmål. Inom detta delmål bör dock **barns rättigheter lyftas starkare och bli ett eget resultatområde** där det tydligt framgår att svenskt utvecklingssamarbete ämnar stärka barns rättigheter. **Plan Sverige föreslår därför att det i stycke 5.1 läggs till ett resultatområde: *Stärkt respekt för barns rättigheter i enlighet med Barnkonventionens grundläggande principer: barnets bästa, förbud mot diskriminering, barns rätt att få komma till tals samt barns rätt till liv och utveckling ligger till grund för svenskt utvecklingssamarbete.***

Det är välkommet att förslaget uppmärksammar barns särskilda utsatthet och behovet av arbete mot diskriminering av barn. Ett sådant arbete måste dock även stärka förståelsen av **barn som aktörer och rättighetsbärare**. Särskilt inom ramen för det demokratiska inflytandet och ansvarsutkrävande krävs särskilt fokus på barns deltagande i beslutsfattande och ansvarsutkrävande för att uppfylla barns rätt att komma till tals, då många demokratiska processer begränsas till röstberättigade individer. Det görs både genom att främja barn och ungas organisering och genom att öka förmågan hos staten och dess institutioner att bemöta barn och beakta barns åsikter. Demokratin i ett land stärks genom barn och ungas möjligheter att bidra med förslag och utkräva ansvar av staten som garant för mänskliga rättigheter. **Plan Sverige föreslår därför att det i stycke 5.1.2 läggs**

Yttrande den 12 februari 2014

till att: *Svenskt bistånd främjar barn och ungas organisering och meningsfulla deltagande i beslutsfattande och ansvarsutkrävande.*

Delmål 2: Förbättrade möjligheter för fattiga människor att delta i ekonomisk tillväxt och erhålla god utbildning

Rätten till utbildning är grundläggande och möjliggörande för samtliga rättigheter och bör inte begränsas genom att kopplas till främjande av ekonomisk tillväxt. Hela samhället tjänar på att barn och unga får tillgång till utbildning. Rätten till utbildning innebär att staten måste garantera att utbildning av tillräcklig kvalitet är tillgänglig utan diskriminering och är anpassad för barn med särskilda behov, till exempel på grund av funktionshinder eller barn tillhörande språkminoriteter. Som texten påpekar möter särskilt flickor flera hinder för att fullfölja sin utbildning. I detta sammanhang bör inte minst barnäktenskap nämnas.

Plan Sverige föreslår därför att det i stycke 5.2.1 läggs till att: *Utbildning är en rättighet och att svenskt utvecklingssamarbete verkar för att främja alla barns rätt till att fullfölja kvalitativ utbildning utan diskriminering. Som hinder för flickors utbildning bör också barnäktenskap och tidig graviditet nämnas.*

Delmål 3: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

Sverige har haft en viktig roll i att stödja stater och högre institutionella mekanismer i katastrofriskreducering. De framsteg som gjorts inom katastrofriskreducering de senaste decennierna har emellertid ofta inte nått fram till de mest utsatta grupperna, såsom kvinnor och barn som lever i fattigdom, förtryck och utsatta miljöer. Det behövs lokala lösningar för lokala problem. Genom att nå ut direkt till de mest utsatta människorna och deras samhällen har civilsamhällets organisationer en nyckelroll för att bygga resilienta samhällen på den lokala nivån. Barn och ungdomar utgör 50-60% av dem som drabbas av katastrofer. Samtidigt har barn och ungdomar unika egenskaper i att bygga framtidens resilienta samhällen. **Plan Sverige föreslår därför att plattformen tydligare hänvisar till vikten av att engagera barn och ungdomar i arbetet för förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer.**

Skolan är en institution som finns i alla världens länder och i alla samhällen. Uppskattningsvis 1,2 miljarder barn och ungdomar går i skolan, varav en 875 miljoner i seismiskt aktiva områden och hundratals miljoner i hög risk för regelbundna översvämningar, stormar, jordskred och eldsvådar. Det bör vara en prioritet för Sverige att göra skolor säkra mot katastrofer och att se till att det finns en beredskap för att fortsätta utbildning även vid katastrofliknande förhållanden. Samtidigt bör skolan användas som en plattform i att bygga barns och ungdomars resiliens mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer. **Plan Sverige föreslår därför att utveckla delmålet till att inkludera betydelsen av säkra skolor och skolans särställning som institution i att bygga**

Yttrande den 12 februari 2014

kunskap, medvetenhet och motståndskraft beträffande miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer.

Delmål 4: Förbättrad grundläggande hälsa

Plan välkomnar förslagets fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter liksom att förslaget uppmärksammar att graviditetsrelaterade komplikationer utgör den vanligaste dödsorsaken bland flickor mellan 15-19 år. I det specifika förslaget i 5.4.1. om hur svenskt bistånd skall inriktas är emellertid koppling till just flickors SRHR svag. Inte heller uppmärksammas vikten av att arbeta **preventivt genom sexualundervisning**⁴. Vidare saknas i förslaget som helhet referenser till den mycket starka kopplingen mellan barnäktenskap och mödradödlighet liksom andra SRHR kränkningar, inklusive ökad risk för HIV och könsbaserat våld bland flickor⁵, **Plan Sverige föreslår därför att det läggs till i avsnitt 5.4.: ”Komplikationer i samband med graviditet och förlossning är fortfarande den vanligaste dödsorsaken bland 15–19-åriga flickor i de länder där biståndet verkar. Majoriteten av dessa graviditeter sker inom ramen för ett barnäktenskap”⁶. Vidare i 5.4.1. föreslår vi ett tillägg kring biståndets inriktning enligt: ”Svenskt bistånd ska inriktas mot att (. . .) förbättra kvinnors och flickors tillgång till sexualundervisning, preventivmedel och säkra och lagliga aborter samt mot att förhindra barnäktenskap”.**

Delmål 5: Värnad mänsklig säkerhet och frihet från våld

Frihet från våld är en grundläggande förutsättning för utveckling, vilket texten förtjänstfullt lyfter fram. Tyvärr förekommer våld emot barn i en ofattbar omfattning både i freds- och konfliktsituationer. Av världens 2,2 miljarder barn drabbas uppskattningsvis upp till 1,5 miljarder barn av någon våldshandling varje år. I många länder är våld mot barn i hemmet, skolan och samhället i stort socialt accepterat. Detta utgör inte bara en allvarlig kränkning mot barns rättigheter, utan undergräver kontinuerligt möjligheterna till en våldsfri framtid. Forskning visar att könsbaserat våld grundas i maktrelationer och könsroller inlärdas i tidig ålder. Att främja icke-våld i relation till barn genom att stärka stater och medborgares förmåga att skydda barn från våld är därför en viktig **förebyggande åtgärd**. Att utsättas för våld, särskilt när det gäller grova och upprepade övergrepp, hindrar barn från att utvecklas till sin fulla potential. Till exempel hämmar våld inlärning och möjligheter att delta i arbetslivet, försämrar hälsa och förmåga att skapa positiva sociala relationer, ibland långt upp i vuxen ålder. **Plan Sverige föreslår därför att stycke 5.5.3 kompletteras med att: *Svenskt utvecklingssamarbete främjar barns rätt***

⁴ Vikten av sexualundervisning slås bland annat fast i: Key findings ICPD Beyond 2014 review, UNFPA State of the world's population 2013; UNFPA's State of the world's population 2012

⁵ Se UNFPA State of the world's population 2013; UNFPA's State of the world's population 2012; UNFPA 'Marrying too young', 2012
UNICEF 'State of the world's children 2011

⁶ Ibid

Yttrande den 12 februari 2014

till trygghet och frihet från våld och staters förmåga att systematiskt förebygga och agera till skydd för barn som utsätts för våld.

Delmål 6: Räddade liv, lindrad nöd och upprätthållen mänsklig värdighet

Barn drabbas oproportionerligt hårt av katastrofer, genom både direkt skadeverkan och genom indirekta orsaker som undernäring, bristande sanitet och bristande tillgång på rent vatten. I spåren av katastrofer kollapsar ofta skolsystem, barn riskerar att separeras från sina vårdnadshavare och deras utsatthet för olika former av exploatering och utnyttjande ökar. **Plan Sverige föreslår därför att barns och ungdomars särskilda behov och utsatthet tydligare återspeglas i den biståndspolitiska plattformen.**

Texten hänvisar till att Sveriges humanitära bistånd ska vara baserat på "*humanitära behov*". Det är inte tydligt vad detta syftar till och det behöver förtydligas att även människor som drabbats av katastrofer har rättigheter och det svenska humanitära biståndet bör genomsyras av ett rättighetsperspektiv. Med nuvarande formulering är det till exempel inte tydligt att barns rätt till utbildning, trygghet och skydd kommer att bedömas som ett behov i katastrofsituationer. **Plan Sverige föreslår därför att stycke 5.6.1 omformuleras till: *Ett humanitärt bistånd baserat på humanitära behov, inklusive kvinnors och barns särskilda behov och rättigheter.***

.....
Anna Hägg-Sjöquist
Generalsekreterare
Plan Sverige